

tunica, exterior una quam à peritonæo, ut & uesica ipsa cæteraque quæ illo ambiuntur, insigniter ualidam ac crassam obtinet. Hæc principium ducit à membranis uasa uterū accedentia continetibus, uterumque peritonæo committentibus. A peritonæo enim quæ uasa ipsi cōnascuntur, quæ à maxima uasorum distributione supra sacrum os facta, uersus crura tendunt, ipsius peritonæi partes processus uel enascuntur, illis membranarum substantia formamque simillimi, quæ mesenterii efformant. Sunt enim hi processus instar duarum tenuium membranarum in ipsarum medio uenas & arterias deducunt, & multo adipe oppletari. Atque tales membranæ à peritonæo utrinque procedunt, quæ toti ceruicis & fundi uteri lateribus ad eum modum committunt, quo cauæ intestinorum Anatomis uocatae parti mesenterii applatari docuimus: & quemadmodum mesenterii intestinis tertiā obducit tunica, ita etiā hæc peritonæi membrana utrobique uterū accedentes, in secundā ipsius degenerant tunica, longè crassiorē ea quam mesenterii intestinis offert. quod scilicet quatuor peritonæi portiones, utrinque nimirum duæ, eam efformant, quum intestinorum tertiā tunica duæ tantum membranæ constituent. ueluti & in canibus & suis accidere uidemus, quibus ambæ uteri partes instar intestini sunt, singulæque suo duntaxat latere ad peritonæum in lumborum regione colligant: quum unicus & simplex muliebris uterus utrobique peritonæo connectat. Porro præsentis tunice crassities ob hoc duntaxat non tanta est, quod tot peritonæi partibus constituat, sed quia hæc in cōtracto, neque grauidi utero impenso collecta compressa est, uti & modò de interna dicturus sum. Interna fundi uteri tunica ipsi peculiaris ac propria est, neque à peritonæo pendet, & quæ prius narrata est uteri substantiā constituit. Hæc tunica in non prægnati utero (quem donec aliud subiuxero, subaudi uelim) crassitie omnes reliquorum corporis organorum tunicas, ut tres uentriculi & intestinorum simuletiam implexas, uincit. Ipsa tamen omni ex parte non pariter crassa uisitur. Vbi enim fundi efformat officium, crassissima est, & paulo quàm alibi compactior: deinde etiā in media sede superioris fundi partis crassa quoque est admodum, & ut in sinus uteri enarratione dicebam, in ipsum quasi sinum extuberans. Cæterum quæ uterus in obtusos angulos definit, semenque deferentia uasa excipit, hæc tunica tenuior, minusque secantibus spissa, quàm in reliqua parte occurrit. In lateribus autem & anteriori & posteriori sede pariter crassa uisitur, adeoque compacta, ut nihil præter ipsius substantiam citra fibrarum quibus abundat distinctionē, utcumque eam disseces, intueri liceat: facileque hallucinari illos intelligas, qui hanc uteri tunica geminā esse uolunt, in dextris quidem unā, in sinistris uerò alterā, quasi utriusque manus cōcaua simul ex opposito iungeres, ac singulas manus singulas esse tunicas fingeres. Ad eum enim Galeni locus in libro de Vteri sectione ualuit, ut in dissectione peritiores, eum legentes, uterique dein constructionem inquirentes, suorum sensu derogantes, illum geminum, etsi non sit, descripserint. quod profecto non accidisset, si uaccinum caprinum uel uterum diuisissent, quem inibi, non uerò muliebrem, Galenus describit. Si enim exquisitè uaccinum aggrediaris, & partem ipsius quæ ab uteri ceruice ad eam usque sedem habetur, quæ is primum in arietis cornu duci conspicitur, tunica liberaueris, quæ à peritonæoeducta toti huic uteri parti communis, simplexque existit, mox interna uteri tunica in cōspectu erit, non unica quidem, uti exterior, sed gemina, utriusque scilicet uteri partis una peculiaris. quippe tunica exteriori ablata, uaccini uteri pars, quæ prius unica cernitur, ita gemina est, ac si indicē cum medio simul iunctum conspiceris: aut ut de cornibus arietis dicebam, duorum cornuū radices internis lateribus inuicem committeres. Neque solum id Galeni nomine in uaccino utero expendendū uenit, uerum etiam externam utrorumque fundi uteri partium communem tunicam ab interna, quæ singulis uteri partibus peculiaris est, adimens accuratè, obseruabis non oscitanter spectandum uenarum arteriarumque implexum, inter internam externamque tunicas consistentem: sed ad eam internam connexionem, ut eius connexus gratia internam uteri tunicam Galenus uenosam (uti sanè est) appellandam duxerit. Verum interim muliebris uterus substantia adeo compacta constat, ut uix uenarum capillorum modo tenues appareant, neque interna tunica non prægnantibus uenis cōspiciuis intertexta cernitur. At de uteri uenis & arterijs paulo post agetur, & nunc internæ tunicæ quæ in muliebris uteri fundo simplex, uti diximus, est, fibræ explicandæ ueniunt. Triplicinamque fibrarum genere intertextitur, ac rectas quidē intimas exigit, sed eas non ita numerosas. Extimas habet orbiculares, transuersas uel rectorum copiam utcumque uincētes. At medias, quæ oblique sunt, possidet plurimas, easdemque robustissimas. Atque hæc omnes in his quæ utero aliquandiu gesserunt, non secus quàm in uesica flatibus turgida cernuntur, in hisque omnia iam emutatur. Venæ etenim ac arteriæ uterū ad eum modum & cōspiciuæ sunt, ac interior uteri tunica tanto tenuior rariorque, & magis neruea uisitur, quanto magis uterus ipse in magnitudinem promouit. Neque amplius exanguis aut nullis consista uenis apparet, uerum magnæ frequentesque uenæ eam intertextunt, ad internam ipsius superficiem usque ad secundas uidelicet, admodum dilucidè procedentes: ac denique (ut semel dicam) in utero gerentibus omnia à non præ-

Libro de Vteri sectione.

Interioris tunice uteri fibræ cuiusmodi.

Prægnantiū uteris cuiusmodi.

gnantibus plus minus emutatur. Ceruicis porro uteri substantiæ aliquid cōne Natura elargitur, eam dico qua duo penis corpora & glandem præcipue. Quemadmodum enim illa inuolucro inter nerui carnemque substantia med quæ alia fungosa spogiosaque oppletā esse diximus substantia, sic quoque ceruicæque constituit tunica, eiusmodi etiā substantiæ fungosæ non nihil possidete. rix beneficio uteri ceruix penis modo muliere uenerè appetere extuberat, puliculi (quas & alas alij uocant) ac cuticulares illius caruncule extrā prouidentudo penè amplexura, arctatur, & quod ad rectā uirilis seminis eiaculationem hoc parū cæteri animaduertent. Anatomici, ceruicæ uteri multis & orlis intertextā, non aliter ac uesicæ sit ceruix, fingentes. Quod & si in plerisque minus delectationē fortassis augeret, & ille cōstringentiū arctantiūque medicamentis relinquerent, nimis tamen uoluntariā uim Natura genitalibus in didipacto penem plus satis uteri ceruicis arbitrio subiecisset. At non præterierunt, eam in puellari ætate delicatiorē mollioremque esse: contra in prouectioribus quentius pepererunt, callo siorem temporis successu reddi, ut etiam cartilagine illam in uetulis subinde assimilent. crebro enim congrementum attritu, par collisione ceruix occalescit: & frequenti alstringentium lotionē, assiduoque me secus indurefcunt, quàm ob continuum acremque humorem defluentem ulcerari mutari consueuerunt. Venæ & arteriæ ceruicis insertæ non prægnantibus n semper uisæ sunt, quàm fundi. at diuersum utero gerentibus accidere certum narum arteriarumque seriem unā cum seminalium uasorum constructione iam ciam, ut deinde uteri connexu quoque sermoni addito, uniuersa ipsius fabrica lierum testes uteri accumbunt lateribus, non prægnantibus quidem paulo di superior pars consistit, utero autem gerentibus eandem certe sedem occupat uterus extenditur, eo inferius quàm ipsius summum habetur, ad latera illius rent. Innituntur autem peritonæo ea parte, qua ilium ossa sacro committunt neque aliter quàm seminalium uasorum beneficio peritonæo connexi. Hi uir nore multo sunt, forma autem oblongiores, & secundum latitudinem minus si latiores quàm spissiores effici deberent, antèruius posteriusque depressi. Exterius qualis, ac haud secus quàm multæ eademque exiguæ unā colligarentur glandu libus tuberculis oppleta uidetur. Substantia quippe non constant, ut uiro ru innato sibi humido leui, continua & æquali: uerum duriori, mesenterijque ac ti membranæ glandoso corpori non ab simili, & præter exiguos uenarum ac la consistentes plexus, sinuosa cauaque. Habent enim mulierum testes intus præte dam tenui aqueoque humore plenos, qui prius non læso teste, sed ui compressio modo crepante, in miram altitudinem inter dissecandum non secus quàm ex piam exilire solet. At huiusmodi sinibus nulla peculiaris est forma: inæqualis ipso rum testium superficies sunt, & non unus, sed plures, neque illi semper iidem uisus substantia membrano inuolucro undiqueque circūdatur, quod ipsi ualidissimè hoc quidem durum est: sed tenuè & longè illi inuolucro quod uiro rum testes duritia & crassitie cedens: neque adeo promptè à testium substantia inter dissecat le, & sui testis substantiæ magis participans. Præsens inuolucrum mulieribus uiris usum præstat. seminarijs enim uasis excipiendis aptum est, testium que c tiam. Præter hanc tunicam mulierum testes nullum exigunt inuolucrum, nisi peritonæi membranaei processus seminaria uasa continentes, & uespertilionū mi, testium mediā duntaxat partem integunt, non autem ut exterior uirilis testis induunt. Seminaria uasa mulieribus similiter ac uiris duæ sunt arteriæ, & parem omnino cum uiro rum uasis ortum sortitæ, at progressu distributioni tes. Dextra enim uena ac arteria, quemadmodum & alterius lateris uasa, à pri dextrorum peritonæo, ut in uiris, firmate, ad sui lateris testem descendunt, ac ria uenæ committitur, ambæ inuicem, ut uiro rum uasa postquam aliquouisp e magni tudine exciderunt, applicari inuolucris incipiunt: non quidē uniuersum ipso rum tionē absorbentes, uerum mediā sui partē uena ac arteria in superiorē sui lateris uant, multiplici sobole in uteri fundum excurrentē. Quod uerò ex implicatione est, paulatim magis magisque, ut in uiris, inuoluit, uaricosumque illud corpus ef si elatiori testis parti adnatū, & similiter atque in uiris ramos in testis substantiā inuolucrum diffundēs. Deinde uas semē deferēs secundū testis corpus, ut in uir magis testi orbiculatim, & in posteriori solū sede aduoluū. Ab interna enim